

«Γεφυρώνοντας» τις διαφορές σε μια «πολύχρωμη τάξη»: Θεωρητικό πλαίσιο και διδακτικές εφαρμογές

Δρ. Ελευθερία Ζάγκα, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Φιλολόγων Θεσσαλονίκης

zagaeleuth@yahoo.gr

Δομή της παρουσίασης

Σκιαγραφούμε
το θεωρητικό
πλαίσιο -
Αποσαφηνίζουμε
όρους

Καταθέτουμε τις
απόψεις και τις
εμπειρίες μας
στην ομάδα και
στην Ολομέλεια

Βλέπουμε
παραδείγματα

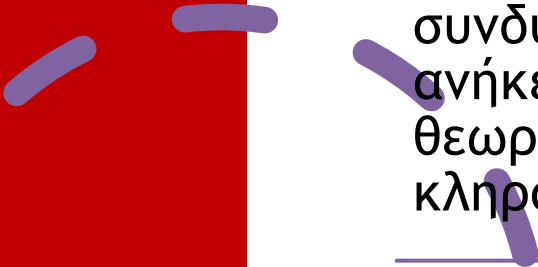
Συνοψίζουμε

Ξεκινώντας από
τα βασικά και
αποσαφηνίζοντας
όρους

**Όταν αναφερόμαστε σε δίγλωσσους/ες
μαθητές/τριες, συνήθως εννοούμε
αυτούς/ές που μπορεί να είναι παιδιά
μεταναστευτικών οικογενειών ή μέλη
μειονοτικών ή εθνοτικών ομάδων και
χρησιμοποιούν στην επικοινωνία τους με
την οικογένειά τους ή με τα μέλη της
κοινότητάς τους και άλλες γλώσσες,
εκτός από τη γλώσσα του σχολείου και
της ευρύτερης κοινωνίας όπου ζουν.**

«Μητρική γλώσσα»

- ▶ Είναι εξαιρετικά διαδεδομένος όρος, τόσο ανάμεσα στο ευρύ κοινό όσο και σε επιστημονικά ή θεσμικά κείμενα.
- ▶ Η επιστημονική κοινότητα, ωστόσο, τον αντιμετωπίζει με κάποια επιφύλαξη για μια σειρά από λόγους.
- ▶ Σε μονόγλωσσες ή μονογλωσσικά προσανατολισμένες κοινότητες (εκεί δηλαδή όπου η εκμάθηση άλλων γλωσσών γίνεται στο εκπαιδευτικό πλαίσιο για κάποια μελλοντική χρήση και όπου οι ομιλητές και ομιλήτριες χρησιμοποιούν κατά βάση μία γλώσσα για τις καθημερινές τους δραστηριότητες), το περιεχόμενο του όρου είναι μάλλον σαφές: μητρική είναι η γλώσσα που έμαθε κανείς στο οικογενειακό περιβάλλον από τη γέννησή του, η γλώσσα που προηγείται χρονικά οποιασδήποτε άλλης έχει μάθει το άτομο, και η γλώσσα την οποία κατέχει καλύτερα από οποιαδήποτε άλλη.

Θα μπορούσε εδώ να προστεθεί και το στοιχείο της ταύτισης με τη γλώσσα αυτή: η μητρική γλώσσα συνδυάζεται συνήθως με ένα ισχυρό αίσθημα του ανήκειν σε μια συγκεκριμένη εθνοτική ομάδα, θεωρείται το όχημα της μεταβίβασης της πολιτισμικής κληρονομιάς στις επόμενες γενιές κ.ο.κ.

Αυτή η αντίληψη για το τι σημαίνει μητρική γλώσσα είναι ωστόσο ιδιαίτερα προβληματική στις σύγχρονες κοινωνίες, όπου η πολυγλωσσία είναι ο κανόνας και η μονογλωσσία η εξαίρεση

Σε χώρες περισσότερο ή λιγότερο οικονομικά εύρωστες και τεχνολογικά ανεπτυγμένες, είναι εξαιρετικά δύσκολο να εντοπίσει κανείς με ακρίβεια ποια είναι η μητρική γλώσσα των ομιλητών/τριών

Πρώτη γλώσσα (Γ1)

Οι όροι «μητρική γλώσσα» και «πρώτη γλώσσα» για πολλούς θεωρούνται ταυτόσημοι, καθώς δηλώνουν τη γλώσσα που κατακτάται με φυσικό και αυτοματοποιημένο τρόπο, στα πλαίσια του κοινωνικού περιβάλλοντος του ατόμου πριν από οποιαδήποτε άλλη.

Σ' αυτή την προσέγγιση, η γλώσσα αυτή κατακτάται πρώτη στην παιδική ηλικία, επειδή ομιλείται στο οικογενειακό περιβάλλον ή/και αποτελεί επίσημη γλώσσα της χώρας όπου ζει η οικογένεια.

Είναι επίσης μια γλώσσα προς την οποία το άτομο αναπτύσσει θετική στάση και συναισθήματα, καθώς συνιστά το μέσο που το συνδέει με την οικογένεια και τους προγόνους του και συμβάλλει στη διαμόρφωση της εθνοπολιτισμικής του ταυτότητας (Αμπατζόγλου, 2001).

Δεύτερη γλώσσα (Γ2)

- ▶ Στο πλαίσιο της κοινωνιογλωσσολογικής συζήτησης για τις διαστάσεις της διγλωσσίας, χρησιμοποιείται ο όρος «δεύτερη» για οποιαδήποτε γλώσσα κατακτηθεί έπειτα από την πρώτη, χωρίς περαιτέρω διακρίσεις
- ▶ Αυτή είναι και μια αρκετά διαδεδομένη προσέγγιση στο επιστημονικό πεδίο της Κατάκτησης της Δεύτερης Γλώσσας (Second Language Acquisition), σύμφωνα με την οποία κάθε γλώσσα που γνωρίζει κάποιος πέρα από τη «μητρική» του θεωρείται δεύτερη, ανεξάρτητα από το εάν είναι πράγματι μια δεύτερη γλώσσα (ή μία τρίτη, τέταρτη κ.λπ.) και από τον τρόπο με τον οποίο έχει κατακτηθεί (μέσω συστηματικής μάθησης ή μέσα από την επικοινωνία με φυσικούς ομιλητές της γλώσσας αυτής) (Μπέλλα, 2011· Saville-Troike, 2006).

Για
παράδειγμα,
δεύτερη
γλώσσα (Γ2)
μπορεί να
θεωρηθεί

- ▶ α) η γλώσσα της χώρας υποδοχής για την πρώτη γενιά μεταναστών,
- ▶ β) η αγγλική (ή η γαλλική, η ρωσική κ.ά.) για το σύνολο του πληθυσμού σε κράτη στα οποία αποτελεί μια επίσημη γλώσσα ή γλώσσα της εκπαίδευσης, αλλά και
- ▶ γ) η γλώσσα που το άτομο χρησιμοποιεί σε μικρότερο βαθμό και αποτελεί γλώσσα της κοινωνίας στην οποία ζει.

Δεύτερη γλώσσα (Γ2)

«δεύτερη» γλώσσα (Γ2): κάθε πρόσθετη γλώσσα που κατακτά το άτομο πέραν της μητρικής

για τους/τις μαθητές/τριες με μεταναστευτική ή προσφυγική εμπειρία, η ελληνική μπορεί να είναι (αριθμητικά) τρίτη ή και τέταρτη γλώσσα

ανάγκη για την καταγραφή του γλωσσικού προφίλ των μαθητών/τριών μας γιατί η γλώσσα/οι γλώσσες που ήδη κατέχουν οι μαθητές αποτελεί/ούν πόρους για τη μάθηση της νέας γλώσσας

Ξεκινώντας από
τα βασικά

Οι έξι βαθμίδες του ΚΕΠΑ

*A1-Στοιχειώδης Γνώση,
A2-Βασική Γνώση, B1-
Μέτρια Γνώση, B2-
Καλή Γνώση,
Γ1-Πολύ Καλή Γνώση
και Γ2-Άριστη Γνώση*

Συζητάμε στην ομάδα μας για τις
διαφορές που εντοπίζουμε σε μια
«πολύχρωμη τάξη»

<https://docs.google.com/document/d/1sVzQyWFzVn6HwrnJHVXR1aA-asumMAHb/edit?usp=sharing&ouid=110567624520350987110&rtpof=true&sd=true>

Ομαδική 1:

- Ο τίτλος της σημερινής επιμόρφωσης είναι: «Γεφυρώνοντας» τις διαφορές σε μια «πολύχρωμη τάξη». Τι είδους διαφορές θεωρούμε ότι είναι αυτές;
- Συζητάμε...ανταλλάσσουμε απόψεις και εμπειρίες
- Ορίζουμε κάποιον/α ως γραμματέα της ομάδας μας
- Καταγράφουμε τις διαφορές αυτές
- Ο/ η γραμματέας τις παρουσιάζει στην Ολομέλεια
- ▶ <https://docs.google.com/document/d/1sVzQyWFzVn6HwrnJHVXR1aA-asumMAHb/edit?usp=sharing&oid=106285263507234821945&rtpof=true&sd=true>

Τι είδους μπορεί να είναι αυτές οι «διαφορές»

Γλωσσικές

Γνωσιακές

Πολιτισμικές

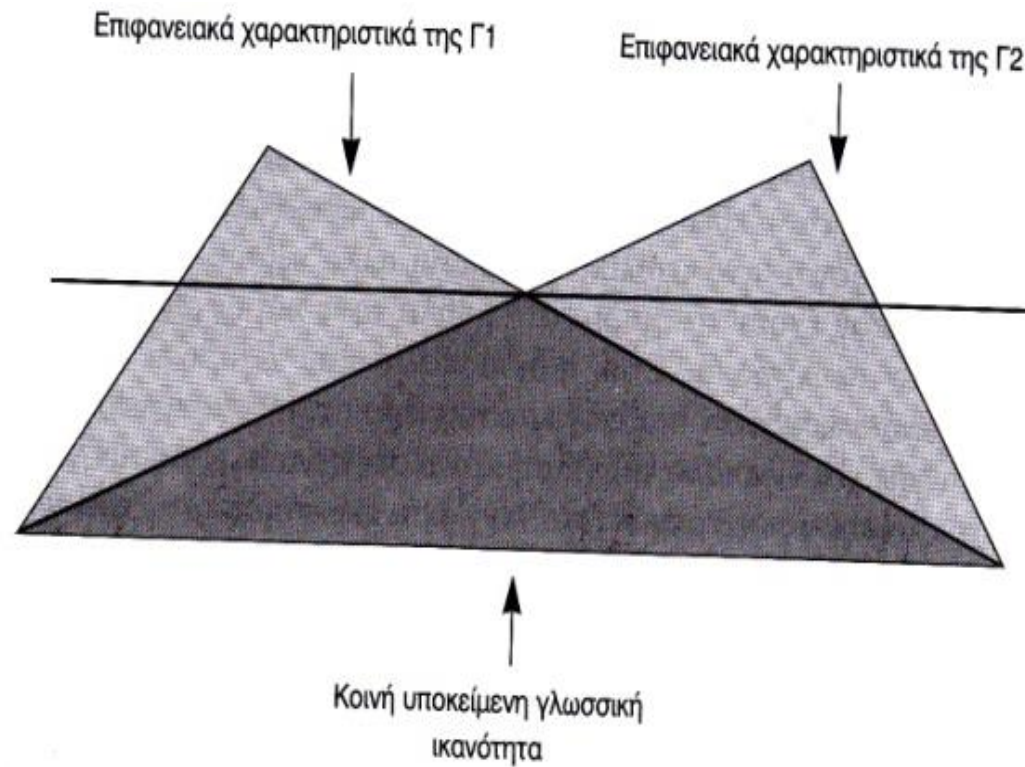
Ψυχοσυναισθηματικές

Διδακτικές

Βασικές διαστάσεις της διδασκαλίας σε μια «πολύχρωμη τάξη»

- **Γλωσσική διάσταση της διδασκαλίας** (τι και πώς θα διδάξω)
- **Παιδαγωγική διάσταση** (μέσα σε ποιο πλαίσιο θα διδάξω, δηλαδή πώς θα διαμορφωθεί σχολικό κλίμα και πώς θα αυξηθεί το κίνητρο μαθητών/τριών)
- **Ψυχοκοινωνική διάσταση** (ιδιαίτερα για μαθητές /τριες προερχόμενους/ες από εμπόλεμες περιοχές)
- **Πολιτισμική διάσταση** (στερεότυπα, κανόνες συμπεριφοράς, νόρμες, έμφυλη διάσταση)
- **Γενική αρχή:** Η διδασκαλία σε πολύγλωσσα και πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα είναι απαιτητική διαδικασία η οποία δεν εκλαμβάνει τίποτε ως αυτονόητο ή ως δεδομένο

Γλωσσικές «διαφορές»

**Το μοντέλο της Κοινής Υποκείμενης Ικανότητας (Common Underlying Proficiency)
(Cummins 1984: 12, Cummins 2001:12)**

Κοινή υποκείμενη γλωσσική ικανότητα (Cummins 1980)

- Οι σκέψεις που συνοδεύουν την ομιλία, την ανάγνωση, τη γραφή και την ακρόαση προέρχονται από τον ίδιο κεντρικό μηχανισμό
- Πάνω στο μοντέλο αυτό βασίστηκε και η θεωρία της αλληλεξάρτησης των γλωσσών του Cummins (2005:131), σύμφωνα με την οποία οι δύο γλώσσες αλληλοεπηρεάζονται, ενώ η κατάκτηση δομών, δεξιοτήτων, εννοιών, ικανοτήτων στη μία γλώσσα επιταχύνει την κατάκτηση των ίδιων στοιχείων και στη δεύτερη γλώσσα.
- Με άλλα λόγια, σε ένα δίγλωσσο πρόγραμμα αν η διδασκαλία της «μειονοτικής» γλώσσας περιλαμβάνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάγνωσης και γραφής στη γλώσσα αυτή, θα αναπτυχθούν όχι μόνο οι δεξιότητες των μαθητών/ μαθητριών στη γλώσσα αυτή, αλλά και η βαθύτερη εννοιολογική και γλωσσική ικανότητά τους, που συνδέεται με την ανάπτυξη του γραπτού λόγου στην πλειονοτική γλώσσα.

Δυνατότητες γεφύρωσης

Αποενοχοποίηση
της χρήσης της
μητρικής
γλώσσας -
αποδοχή

Το γλωσσικό πορτρέτο

- ▶ Η έννοια του «γλωσσικού ρεπερτορίου» (language repertoire) αναφέρεται στο γεγονός ότι όλοι οι άνθρωποι μπορούν να είναι ή πραγματικά είναι πολύγλωσσοι, ικανοί δηλαδή να επικοινωνούν σε περισσότερες από μία γλώσσες
- ▶ Το γλωσσικό πορτρέτο είναι ένας τρόπος απεικόνισης του γλωσσικού ρεπερτορίου ενός ατόμου

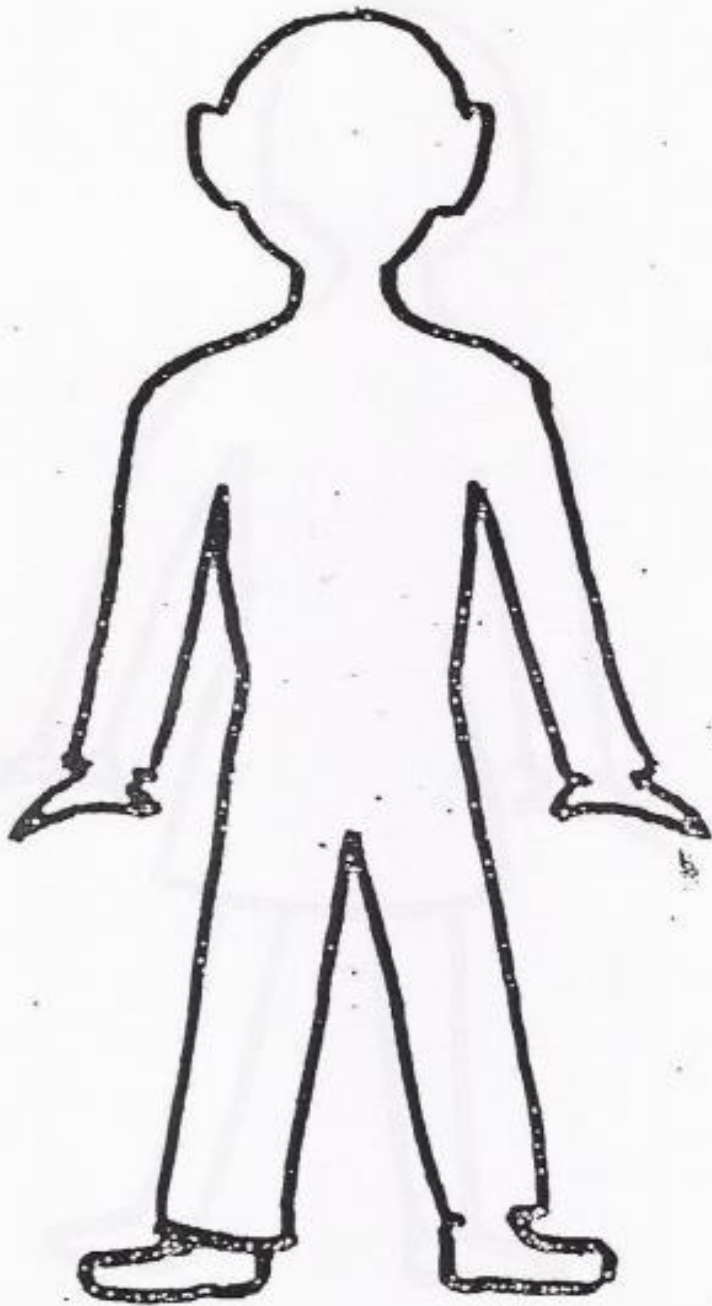
κόκκινο = Παντζαπικά

πορτοκαλί = Γερμανικά

μοβ = Αγγλικά

μπλε = Χίντι

Η δραστηριότητα

- ▶ Σχεδιάστε μια ανθρώπινη φιγούρα, όπως αυτή και φτιάξτε το δικό σας γλωσσικό πορτρέτο, λαμβάνοντας υπόψη τα εξής:
 - ▶ Η δραστηριότητα αυτή είναι αυθόρμητη και διαισθητική και θα πρέπει να την ολοκληρώσετε όσο το δυνατόν πιο γρήγορα. Θα αφιερώσετε χρόνο για σκέψη μετά την ολοκλήρωση του γλωσσικού πορτρέτου σας.
 - ▶ Συμπεριλάβετε όλες τις γλωσσικές ποικιλίες: οι διάλεκτοι είναι το ίδιο σημαντικές με τις πρότυπες γλώσσες.
 - ▶ Τα επίπεδα γλωσσικών γνώσεων δεν είναι σημαντικά. Ακόμα κι αν γνωρίζετε μία μόνο λέξη σε μια γλώσσα, αξίζει τον κόπο να την απεικονίσετε.
 - ▶ Αν προτιμάτε, μπορείτε να σημειώνετε τις ονομασίες των γλωσσών που γνωρίζετε πάνω στη φιγούρα, αντί να τις απεικονίζετε με χρώματα

Η διαγλωσσικότητα

- ▶ (1) Είναι στο centre (MNΧ, 1:50)(2) Πολλοί άνθρωποι νιώθουν...αχ πώς το λένε; Feelings? (DXB1Χ, 4:56)
- ▶ Τι γιατί, because you are to my area (=γιατί βρίσκεσαι στην περιοχή μου, στα αγγλικά)(MNΧ, 39:25)(10) - Δεν έχω πρόβλημα, γιατί you decide (= εσύ αποφασίζεις, στα αγγλικά)(ΚΛΑ2Χ, 60:00)
(PDF) Ο ρόλος της διαγλωσσικότητας στην επικοινωνία μεταξύ ενήλικων σπουδαστών της Ελληνικής ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας. Available from:
- ▶ Μαλιγκούδη, Χ. Ανακτήθηκε από :
https://www.researchgate.net/publication/355684020_O_rolos_tes_diaglossikotetas_sten_epikoinonia_metaxy_enelikon_spoudaston_tes_Ellenikes_os_deuteres_xenes_glossas

Ορισμός διαγλωσσικότητας

- ▶ Με άλλα λόγια η διαγλωσσικότητα αποτελεί μια στρατηγική εκμάθησης της γλώσσας, όπως διαφαίνεται πιο ρητά και στην βοηθητική λειτουργία. Οι εκπαιδευόμενοι ανατρέχουν στις γλώσσες που γνωρίζουν, για να κατανοήσουν πλήρως το νόημα και τη λειτουργία μιας λέξης.
- ▶ Μαλιγκούδη, Χ. Ο ρόλος της διαγλωσσικότητας στην επικοινωνία μεταξύ ενήλικων σπουδαστών της Ελληνικής ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας. Available from: https://www.researchgate.net/publication/355684020_O_rolos_tes_diaglossikotetas_sten_epikoinonia_metaxy_enelikon_spoudaston_tes_Ellenikes_os_deuteres_xenes_glossas [accessed Mar 13 2025].

Διαγλωσσικότητα (translanguaging): Τι είναι;

- Δείτε [το βίντεο με την Ofelia García](#) και συζητήστε τι είναι η διαγλωσσικότητα.
- Ποια παραδείγματα χρησιμοποιεί η ίδια από τη διδακτική διαδικασία;

Λειτουργίες διαγλωσσικότητας

Duarte 2018-εθνογραφική μελέτη σε δημόσιο σχολείο με εστίαση σε δασκάλους:

- ▶ **Συμβολική (symbolic):** για να αναγνωρίσουν και να δώσουν αξία σε μεταναστευτικές γλώσσες- δεν απαιτείται γνώση των γλωσσών αυτών εκ μέρους του δασκάλου (π.χ. Πώς το λένε αυτό στη γλώσσα X;)
- ▶ **Βοηθητική (scaffolding):** όταν δημιουργούνται στην καθημερινή διδασκαλία προσωρινές αλλά συστηματικές γέφυρες με τις γλώσσες των μαθητών(π.χ. Οδηγίες, μέρες τη εβδομάδας κ.λπ.).
- ▶ **Επιστημολογική (epistemological):** όταν ενεργοποιούνται διάφορες γλώσσες για να ενισχυθεί η γνώση του περιεχομένου αλλά και των γλωσσικών δομών, απαιτείται γνώση της γλώσσας ή των γλωσσών των μαθητών/τριών.

Διαγλωσσικές
διδακτικές
πρακτικές που
εμπίπτουν στην
ετερογλωσσική
προσέγγιση
(vs
μονογλωσσική)

- ▶ Bilingual label quests/ Δίγλωσσες ονοματοδοσίες (Creese and Blackledge 2010),
- ▶ Επανάληψη νοήματος στην άλλη γλώσσα
- ▶ Μετάφραση, εναλλαγή κωδίκων, η παράλληλη χρήση γλωσσών, μεταφορά στοιχείων ανάμεσα στις γλώσσες
- ▶ Παιδαγωγική εναλλαγή κωδίκων (pedagogical code switching, Garcia 2009) με στόχο:
 - ✓ την προσέλκυση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών ή για τη διευκρίνιση μέρους του μαθήματος.

Διαδραστική δραστηριότητα

Χωρίζεστε σε ομάδες και κάθε ομάδα αναλαμβάνει να σχολιάσει δύο από τα παρακάτω στιγμιότυπα διαγλωσσικότητας

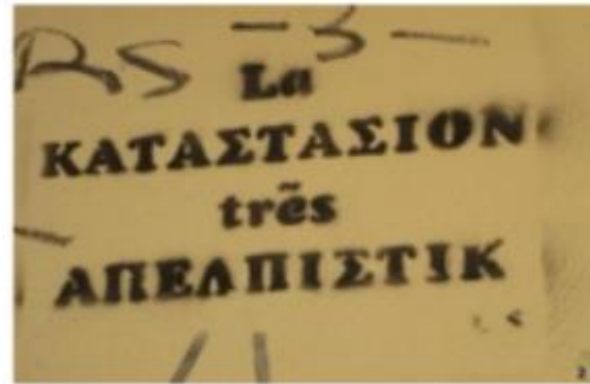
Συζητήστε στην ομάδα σας:

(α) Πού βρίσκονται αυτά τα μηνύματα/κείμενα; (β) Σε ποιες/ποιους απευθύνονται; (γ) Ποιες/Ποιοι είναι οι πιθανοί δημιουργοί τους; (δ) Για ποιο λόγο νομίζετε ότι προβάλλονται με διαγλωσσικό τρόπο;

https://docs.google.com/document/d/1wWXGcVlMD1x4HuWoXiF_xy6XjTgeLcR5/edit?usp=sharing&ouid=110567624520350987110&rtpof=true&sd=true

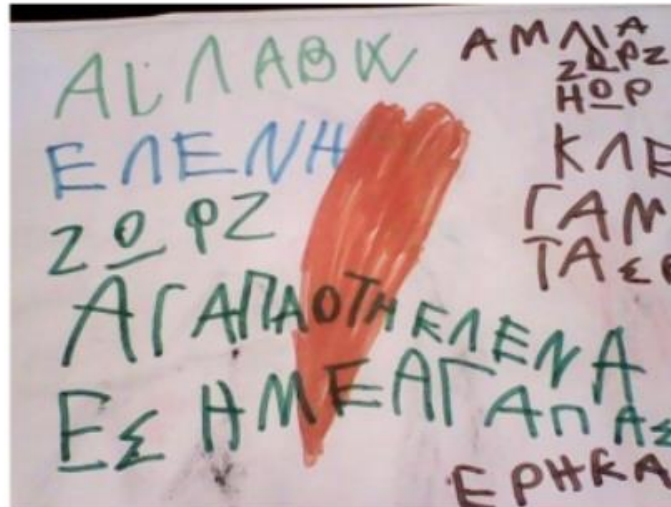
Ομαδική 2

Gogonas, N., & Maligkoudi, C. (2019). Translanguaging instances in the Greek linguistic landscape in times of crisis. *Journal of Applied Linguistics*, 32, 66–82 (5) (PDF) Σχολικός χώρος και διαγλωσσικότητα: Ανιχνεύοντας κοινωνιογλωσσικές πρακτικές σε σχολικά γλωσσικά τοπία (36_Teyxos_Neou_Paidagogou_Maios_2023-ISSN: 2241-6781). Available from: https://www.researchgate.net/publication/371417522_Scholikos_choros_kai_diaglossikoteta_Anichneuontas_koinonioglossikes_praktikes_se_scholika_glossika_topia_36_Teyxos_Neou_Paidagogou_Maios_2023-ISSN_2241-6781 [accessed Nov 21 2023].

- α) Πού βρίσκονται αυτά τα μηνύματα/κείμενα;
- (β) Σε ποιες/ποιους απευθύνονται;
- (γ) Ποιες/Ποιοι είναι οι πιθανοί δημιουργοί τους;
- (δ) Για ποιο λόγο νομίζετε ότι προβάλλονται με διαγλωσσικό τρόπο;

Ομαδική 2

<https://www.researchgate.net/publication/322486828>
Διαγλωσσικότητα & Διαγλωσσικές ταυτότητες. Πρακτικά Επετειακού
Διεθνούς Συνεδρίου "Ταυτότητες: Γλώσσα και Λογοτεχνία", επιμ. Ζ.
Γαβριηλίδου, Μ. Κωνσταντινίδου, Ν. Μαυρέλος, Ι. Ντελ.

- α) Πού βρίσκονται αυτά τα μηνύματα/κείμενα;
- (β) Σε ποιες/ποιους απευθύνονται;
- (γ) Ποιες/Ποιοι είναι οι πιθανοί δημιουργοί τους;
- (δ) Για ποιο λόγο νομίζετε ότι προβάλλονται με διαγλωσσικό τρόπο;

https://docs.google.com/document/d/1wWXGcVlMD1x4HuWoXiF_xy6XjTgeLcR5/edit?usp=sharing&ouid=106285263507234821945&rtpof=true&sd=true

Δίγλωσσα κείμενα, Τσοκαλίδου 2012

Ανακάλυψε τις γλώσσες που μιλούν στη γειτονιά σου και στο σχολείο σου και ζήτησε από τα παιδιά να σου χαρίσουν μια λέξη από τις γλώσσες τους.

Përpiqu të zbulosh çfarë gjuhësh flasin në lagjen dhe në shkollën tënde dhe kërko prej fëmijëve të të dhurojnë një fjalë nga gjuhët e tyre.

Στον κόσμο που ζούμε οι άνθρωποι μιλούν πολλές γλώσσες.
Τα ελληνικά είναι μία από αυτές.
Όλες οι γλώσσες είναι χρήσιμες και καλές.

Në botën ku jetojmë njerëzit flasin shumë gjuhë.
Greqishtja është njëra prej tyre.
Të gjitha gjuhët janë të vlefshme dhe të mira.

Κείμενα ταυτότητας/ ταύτισης, Υλικό Προγράμματος «Διαδρομές στη διδασκαλία της ελληνικής , Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Στη Δευτέρα τάξη ένα κοριτσάκι που το λέγαν Μαρία που δεν ήξερε ελληνικά αλλά οι κύριοι δεν την άφηναν να μιλάει Ρωσικά. Έτσι το κοριτσάκι έμενε συχνά μόνο.

Στέλιος, 10 χρονών

Να μην αναγκάζεται τους άλλους να μιλάνε μόνο ελληνικά να τους αφήνεται να μιλάνε ότι γλώσσα θέλουν.

Βάσω, 11 χρονών

Όλοι έχουν δικαίωμα να μιλήσουν ξένοι γλώσσα σε κάθε σχολείο

Μαρία, 11 χρονών

Ότι το παιδί ο Άγγελος ήρθε από την Αλβανία και όταν κάνει λάθος ή όταν κάνουν πολλά λάθη τον κοροϊδεύουν επειδή όταν γράφαμε ορθογραφία τον κοροϊδεύουν.

Γνωσιακές διαφορές

Ενδεχόμενα χαρακτηριστικά ενός/μιας δίγλωσσου/ης μαθητή/τριας στη σχολική τάξη

Να έχει φοιτήσει στη χώρα
του/της στο σχολείο - να
υπάρχει ή όχι ασυμβατότητα
με το περιεχόμενο των
γνωστικών αντικειμένων που
διδάχθηκε και το περιεχόμενο
που διδάσκεται

Να είχε διακεκομμένη ή
ελλιπή σχολική φοίτηση στη
χώρα προέλευσης ή και στη
χώρα υποδοχής -
αποσχολειποίηση

Να αναγνωρίζει τα
χαρακτηριστικά της σχολικής
ζωής (νόρμες)

Δυνατότητες «γεφύρωσης»;

Πολιτισμικές διαφορές

Δυνατότητες «γεφύρωσης»

Project με διαπολιτισμικό περιεχόμενο

- Παρουσία ενός γονέα αραβικής καταγωγής στην τάξη και συζήτηση με τα παιδιά της τάξης σχετικά με τον τρόπο ζωής στην χώρα καταγωγής του.
- Συζήτηση με τα παιδιά για το πού βρίσκεται η άλλη χώρα (συγκεκριμένα ο Λίβανος) στον παγκόσμιο χάρτη και σε σχέση με την Ελλάδα
- Προβολή φωτογραφιών και DVD από την ζωή εκεί και συζήτηση πάνω σε τυχόν ομοιότητες και διαφορές
- Γνωριμία με παιδικά βιβλία στα αραβικά και γνωριμία με την αραβική γραφή
- Συζήτηση πάνω σε αντικείμενα από τη ζωή στον Λίβανο, όπως το «μπρι» με το οποίο πίνουν νερό, παραδοσιακές και χορευτικές στολές
- Μουσική και μουσικά όργανα (όπως το τουμπελέκι) που χρησιμοποιούνται στη χώρα.
- Χορός και αναγνώριση κοινών μουσικών οργάνων και ρυθμών
- Μαγειρική και επαφή των παιδιών με κάποιες γεύσεις της χώρας
- Παραγωγή ζωγραφιών και γραπτών των νηπίων με θέμα αραβικά παραμύθια και γράμματα

Πηγή: *Ελληνο-Αραβικό Πρότζεκτ: Απ' τα μάτια των παιδιών» (Τσοκαλίδου, 2012)*

Κι ακόμη..

- ▶ Ζητήστε από παιδιά των τάξεών σας να σας φέρουν αντικείμενα, κάρτες ή χαρτονομίσματα από την χώρα καταγωγής των ίδιων ή των φίλων τους και εμπλέξτε τα παιδιά σε μια δράση με αυτά τα αντικείμενα.
- ▶ Δημιουργήστε « πολυπολιτισμικές γωνιές» στην τάξη σας με λέξεις, εικόνες, αντικείμενα, φωτογραφίες από τις χώρες καταγωγής των παιδιών
- ▶ Δημιουργήστε μεικτές ομάδες κατά την ολοκλήρωση ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων
- ▶ Δώστε ευκαιρίες συμμετοχής όλων των παιδιών σε δράσεις του σχολείου (π.χ. εκδηλώσεις, γιορτές)

Ψυχοσυναισθηματικές

Διαφορές σε επίπεδο διδασκτικής

Βασική αρχή

- Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ πρώτης (μητρικής), δεύτερης, ξένης και γλώσσας πολιτισμικής κληρονομιάς
 - ✓ Όσον αφορά τον τρόπο κατάκτησής τους
 - ✓ Όσον αφορά τον τρόπο διδασκαλίας τους
- Π.χ. για τη διδασκαλία μαθητών/τριών που μαθαίνουν την ελληνική ως Γ2 (δεύτερη γλώσσα) ή ως γλώσσα πολιτισμικής κληρονομιάς δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το ίδιο εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιούμε για τη διδασκαλία των μαθητών που είναι Γ1 ομιλητές της ελληνικής

Δυνατότητες γεφύρωσης

Θεωρητικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της Γ2/ ΞΓ

Διάφορες διδακτικές
προσεγγίσεις:

- Δομολειτουργική μέθοδος
 - Επικοινωνιακή μέθοδος
 - Ακουστική μέθοδος
 - Εστίαση στον τύπο
 - Διεργαστική μέθοδος
 - Δραστηριοκεντρική μέθοδος
- ή και μείξη μεθόδων και
σχηματικά...

Μέθοδος	Ακουστική μέθοδος	Επικοινωνιακή προσέγγιση	Εστίαση στον τύπο	Διεκπεραιωτική /Δραστηριοκεντρική προσέγγιση
Αρχές				
Μάθηση:	Ανταπόκριση σε ερέθισμα	Ανάπτυξη επικοινωνιακής ικανότητας	Εστίαση σε ορισμένα γλωσσικά στοιχεία, αν υπάρχει ανάγκη	Μέσω δραστηριοτήτων που εμπλέκουν τους μαθητές σε επικοινωνιακές διαδικασίες
Τεχνικές :	Αποστήθιση μίμηση	Προσομοίωση καταστάσεων	Μαριάρισμα, δικτόγλωσσο, εκμαίευση της σωστής μορφής, αρνητική τροφοδότηση με τη χρήση μεταγλώσσας	Α) μη εστιασμένες β) εστιασμένες δραστηριότητες
Λάθη:	Διορθώνονται για να μην παγιωθούν	Μέρος της γλωσσικής κατάνκτησης, φυσικό επακόλουθο	Οφείλονται στα ιδιαίτερα γραμματικά χαρακτηριστικά Γ2	Επισημαίνονται στο τέλος της δραστηριότητας
Επικέντρωση:	Στον ορθό προφορικό λόγο, όχι ελεύθερη ΠΠΛ	Σε διάφορες γλωσσικές δεξιότητες και υπο-δεξιότητες	Στη σημασία και την επικοινωνία συγκεκριμένα γλωσσικά στοιχεία	Στο περιεχόμενο και τη σημασία, παρά στη γλωσσική μορφή
Εκπαιδευτική	Προσπαθεί να	Μέσω της δραστηριότητας	Βασίλειο της μάθησης	Επικέντρωση

Οι διαστάσεις/όψεις της γλωσσικής ικανότητας (Cummins, 2005)

Η συνομιλική ευχέρεια (conversational fluency), δηλαδή η ικανότητα διεξαγωγής συνομιλίας σε περιστάσεις οικειότητας (κατάκτηση σε 1- 2 χρόνια)
(BICS)

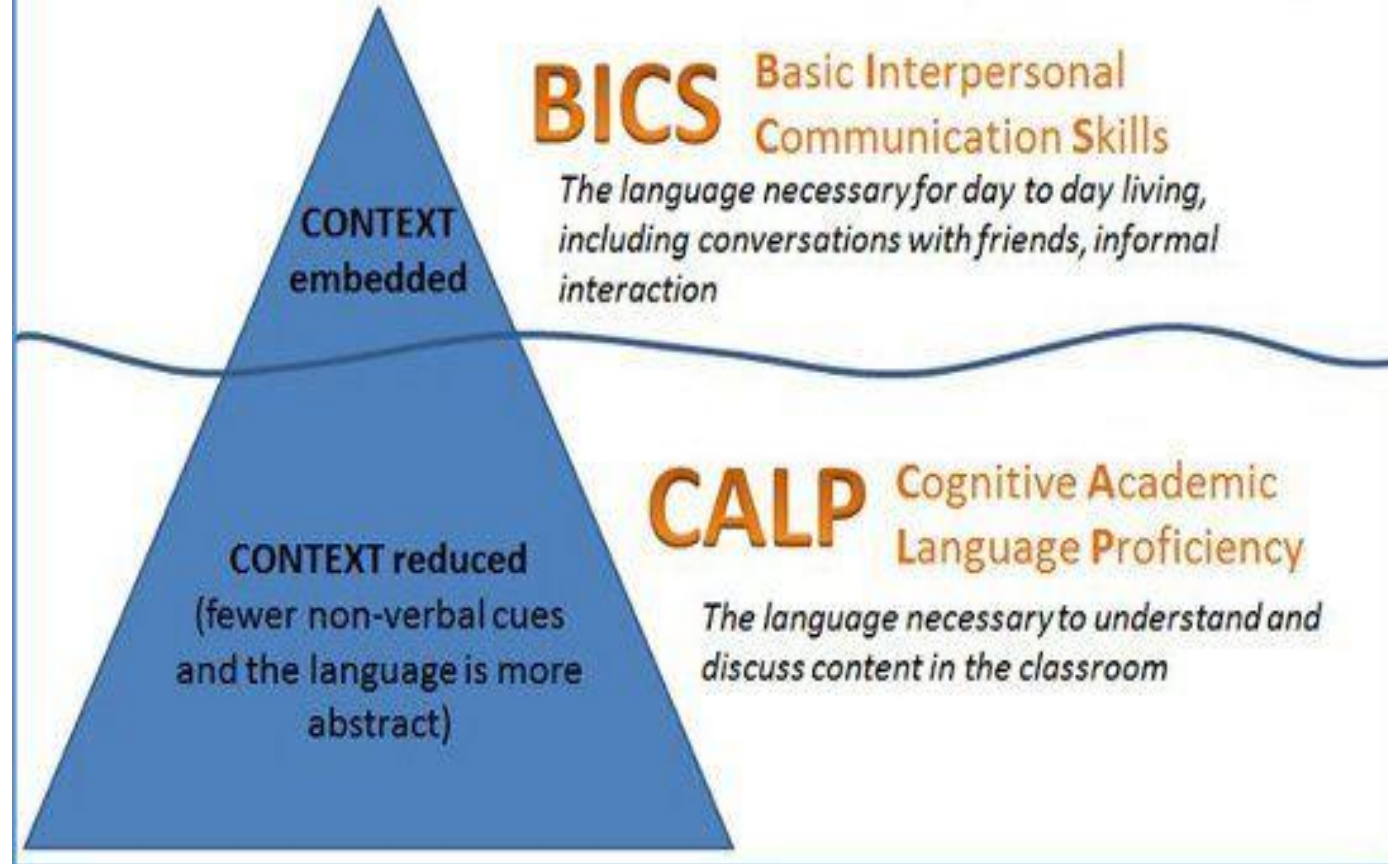
Οι διακριτές γλωσσικές δεξιότητες (discrete language skills), δηλαδή οι ειδικές, φωνολογικές και γραμματικές γνώσεις που αποκτώνται μέσω άμεσης διδασκαλίας

Η ακαδημαϊκή γλωσσική ικανότητα (academic language proficiency), δηλαδή η ικανότητα κατανόησης και παραγωγής σύνθετου, προφορικού και γραπτού λόγου (κατάκτηση σε 5-7 χρόνια)
(CALP)

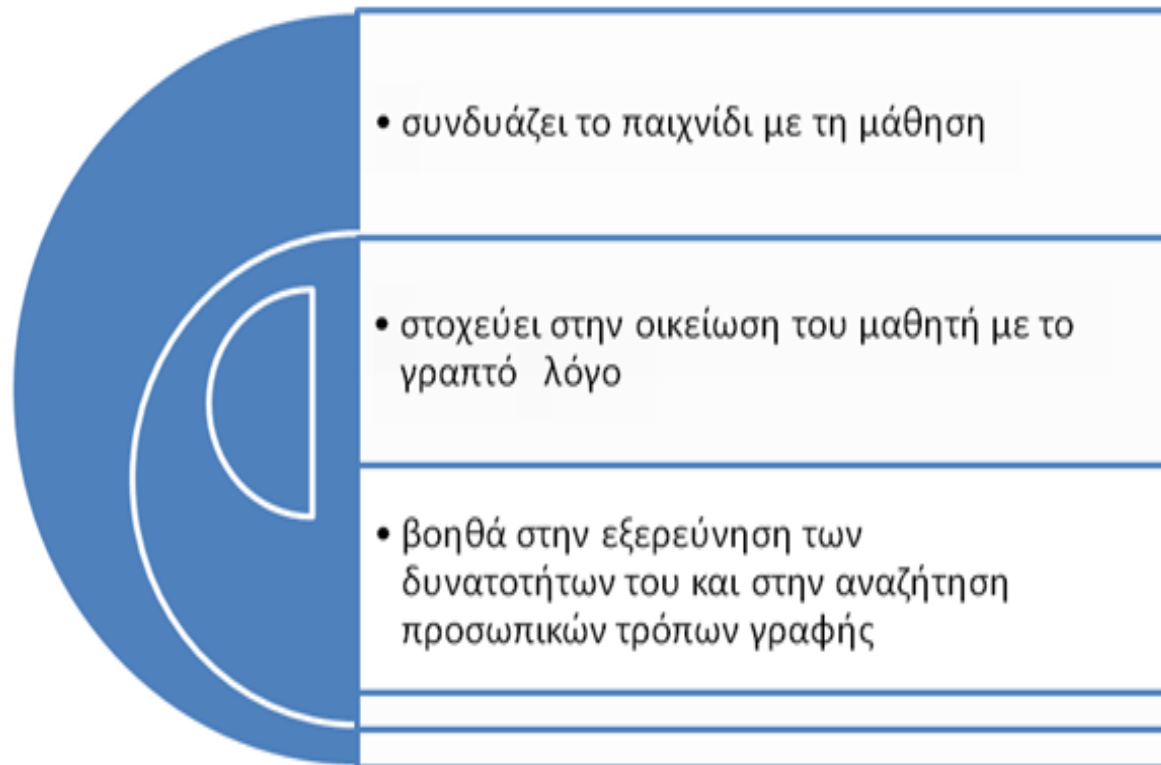
Cummins' Iceberg Theory

Διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη των όψεων της γλωσσικής ικανότητας

- Για την (CALP) – ακαδημαϊκές δεξιότητες αξιοποιούνται:
- Η διδασκαλία της γλώσσας με βάση το περιεχόμενο (*content – based instruction*) – CLIL (*content and language integration learning*)
- Η διδασκαλία με στρατηγικές (*strategies – based instruction*)
- Παράλληλα με την ενίσχυση της Γ1

Η δημιουργική γραφή και η αξιοποίησή της στη γλωσσική διδασκαλία

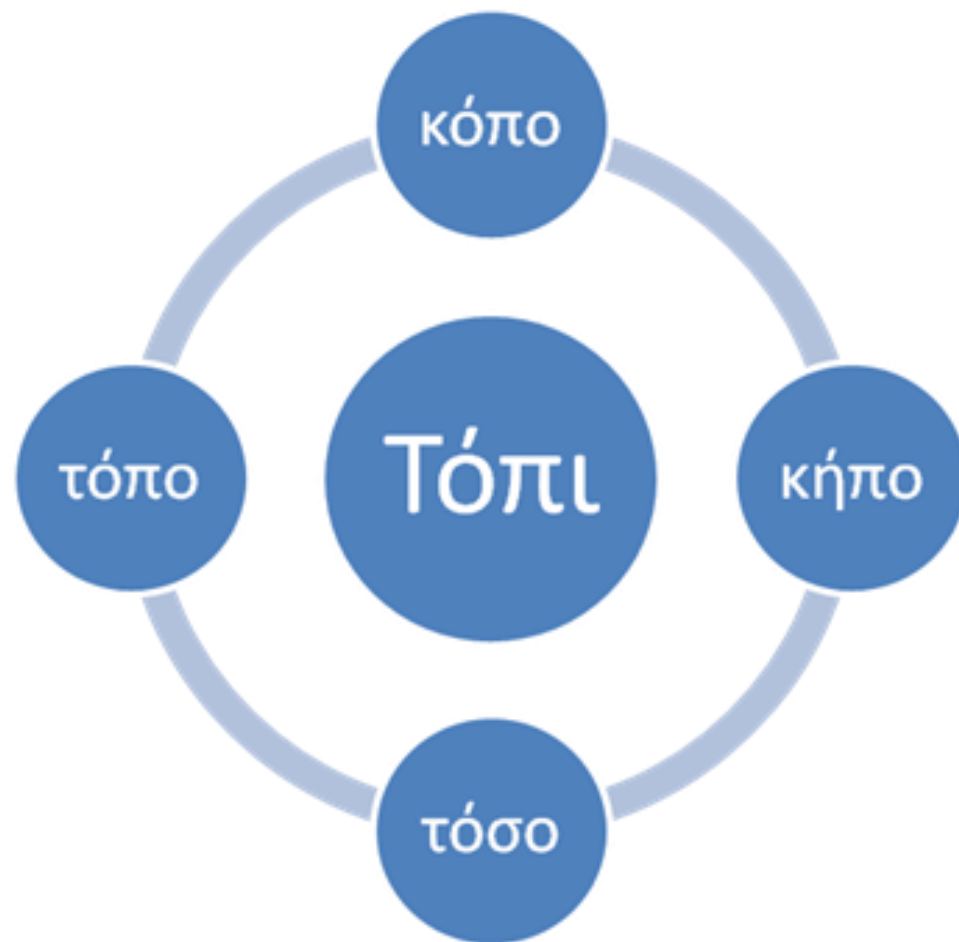
Παραδείγματα αξιοποίησης της δημιουργικής γραφής στη γλωσσική διδασκαλία

- ▶ *Αναγραμματισμοί*
- ▶ Πρόκειται για μια δραστηριότητα κατά την οποία ξεκινάμε από μια λέξη, την αναλύουμε στα γράμματά της και παράγουμε όσο περισσότερες νέες λέξεις μπορούμε **που να αρχίζουν από τα γράμματα αυτά**
- ▶ Έπειτα οι μαθητές γράφουν ένα κείμενο, ατομικά ή ομαδικά, αξιοποιώντας όλες τις λέξεις που παρήχθησαν. Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για υπενθύμιση γραμματικών ή συντακτικών κανόνων

Δηλαδή....

- ▶ Π ολύτιμος, πόλη,
- ▶ Α γάπη, αργά,
- ▶ Τ έλος, τάξη,
- ▶ Ρ ίζα, ρόδι,
- ▶ Ι διαίτερος, ίδιος
- ▶ Δ άσκαλος, δουλειά,
- ▶ Α λλος, άποψη.....

Μεταγραμματισμοί

Οι σκόρπιες λέξεις

- Στη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές/τριές μας σε ομάδες των δύο ή των τεσσάρων ατόμων, θα πρέπει να κατασκευάσουν ένα συντακτικά ορθό κείμενο με **λέξεις που τους δίνονται**, οι οποίες δεν έχουν απαραίτητα σημασιολογική, νοηματική ή άλλη σχέση μεταξύ τους
- Βασικός στόχος είναι να συνειδητοποιήσουν ότι ακόμα και με **ελάχιστο λεκτικό υλικό** μπορούμε να συνθέσουμε κείμενα συντακτικά και γραμματικά ορθά

Παράδειγμα

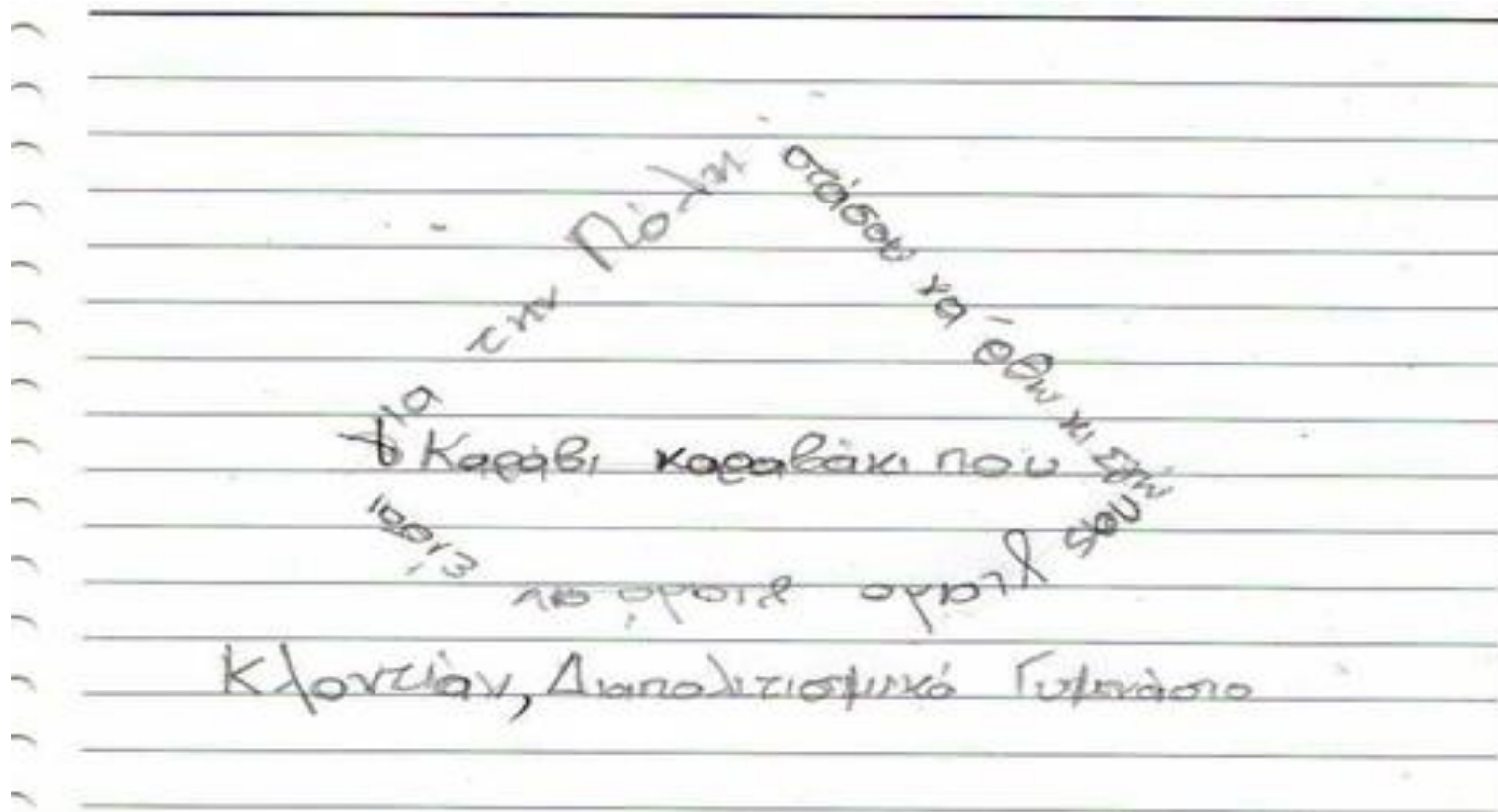
Πρόσφυγας,
Πατρίδα,
Φόβος,
Γλώσσα,
Αγάπη,
Σπίτι,
Ζωή,

Δημιουργούμε το
δικό μας κείμενο, το
μοιραζόμαστε με
όλους και όλες
στο chat

Η Λέξη+7

- Στη δραστηριότητα αυτή ξεκινάμε από μία **τυχαία λέξη** που είναι η αφετηρία. Οι μαθητές αναζητούν στο λεξικό το έβδομο επόμενο ρήμα, ουσιαστικό, επίθετο
- Ο γλωσσικός στόχος είναι η **ανάπτυξη της δεξιότητας χρήσης του λεξικού** αλλά και η γραμματική κατηγοριοποίηση. Στο τέλος προτείνουμε τη συγγραφή ενός κειμένου με βάση τις καινούριες λέξεις

Καλλίγραμμα

Λίμερικ

- ▶ Είναι ένα ποίημα που αποτελείται από 5 στίχους, ομοιοκατάληκτους, όπου ο πρώτος και ο πέμπτος στίχος είναι ίδιοι και το περιεχόμενό τους είναι αστείο ή παράλογο

Όπως για παράδειγμα...

Σε θάλασσα κολύπησα βαθιά, φουρτουνιασμένη
μαζί με τη γοργόνα μου την αγαπημένη
Κι ήταν μαζί μας αβτακοί, αβτερίες και χταπόδια
Και όταν κολυμπούσαμε μας έπιαναν τα πόδια
Στη θάλασσα που ήταν βαθιά, φουρτουνιασμένη

Ένα ταξίδι έκανα με πλοίο πειρατικό
ταξίδευα, ταξίδευα μες τον ωκεανό
Γοργόνες βρήκα όμορφες και ψάρια ένα ευρώ
Πηρίκια και γολέτες, δεν ξέρω να τα πω
Στο ταξίδι που έκανα το πειρατικό

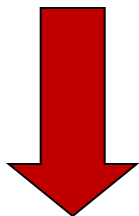
Παραλλάσσοντας τον Rodari

- Οι μαθητές προτείνουν από μια λέξη ο καθένας, και μετά από συζήτηση ψηφίζουμε τις πέντε προτιμότερες· με αυτές δημιουργούμε μία ιστορία
- Η άσκηση μπορεί να χωριστεί σε δυο φάσεις:
 - ✓ Διαλέγουμε **πρώτα πέντε λέξεις σχετικές μεταξύ τους**:
(ποτήρι, χυμός, τραπέζι, παρέα, γάτα)·
 - ✓ Και **πέντε άσχετες**:
(ποτήρι, βάρκα, καρχαρίας, βιβλίο)

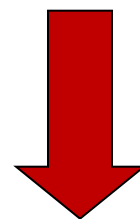
Παραλλάσσοντας τον Rodari

- Η αντιστροφή των παραμυθιών (για διδασκαλία π.χ. των επιθέτων):
- Αντιστροφή ρόλων των πρωταγωνιστών (π.χ. το παραμύθι της Κοκκίνοσκουφίτσας)
- **Ωστόσο:** Απαιτείται διερεύνηση των **πολιτισμικών παραγόντων** που μπορεί να επηρεάσουν τη δραστηριότητα (το μη αυτονόητο της διδασκαλίας)
- Συμβολή των εικαστικών και του θεάτρου

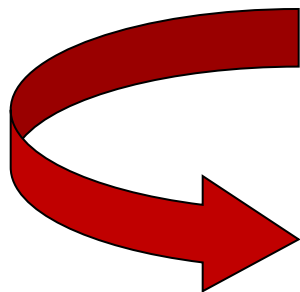
Διδασκαλία της Γλώσσας με Βάση το Περιεχόμενο (CBI - CLIL): Απαιτούν επίπεδο B1+

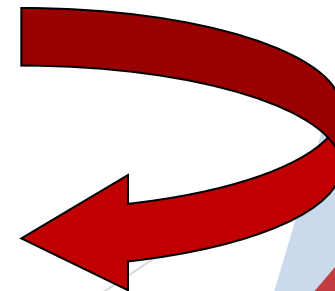
Η εκμάθηση του
γνωστικού
αντικειμένου με τη
χρήση της δεύτερης
γλώσσας (Γ2)

Η εκμάθηση της
δεύτερης γλώσσας
(Γ2) μέσω της μελέτης
του γνωστικού
αντικειμένου

Διπλή εστίαση

Το CLIL σχηματικά

Στη γλωσσική διδασκαλία

- ✓ κάλυψη επιμέρους επικοινωνιακών αναγκών των μαθητών (π.χ. περιγραφή, αφήγηση, κ.ά.)
- ✓ επαφή των μαθητών με διαφορετικά είδη λόγου
- ✓ τα γνωστικά αντικείμενα χρησιμοποιούνται ως «όχημα» (vehicle) για τη διδασκαλία της γλώσσας

Στη διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων

- ✓ Και γλωσσικοί στόχοι εκτός από γνωστικοί στόχοι
- ✓ Εστίαση στο λεξιλόγιο
- ✓ Συνεργασία εκπαιδευτικών (στη Β/ θμια, κυρίως)

Οργάνωση της διδασκαλίας: Βραχυπρόθεσμος σχεδιασμός

- Καταγραφή της **content - obligatory language** (λεξιλόγιο, απαραίτητες γλωσσικές δομές, οι οποίες αποτελούν τις λέξεις - κλειδιά του κεφαλαίου ή της ενότητας). *Π.χ. συντεταγμένες, υποτείνουσα, μιτοχόνδριο, Εικονομαχία, κ.λπ.*
- Τοποθέτηση σε διάγραμμα (μείωση της γνωστικής επιβάρυνσης- αύξηση της πλαισιακής στήριξης)
Ασκήσεις κατανόησης και παραγωγής γραπτού λόγου, με αξιοποίηση στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας
Προφορική εξάσκηση των μαθητών στις λέξεις - κλειδιά, με παιχνίδια και δραστηριότητες
Κατανόηση προφορικού λόγου
Παραγωγή προφορικού λόγου

Φάσεις της διδασκαλίας

Α΄ ΦΑΣΗ

Αφόρμηση

Ενεργοποίηση προηγούμενης γνώσης

Β΄ ΦΑΣΗ

Παρουσίαση της διδακτέας ενότητας σε
διάγραμμα

Λέξεις - κλειδιά

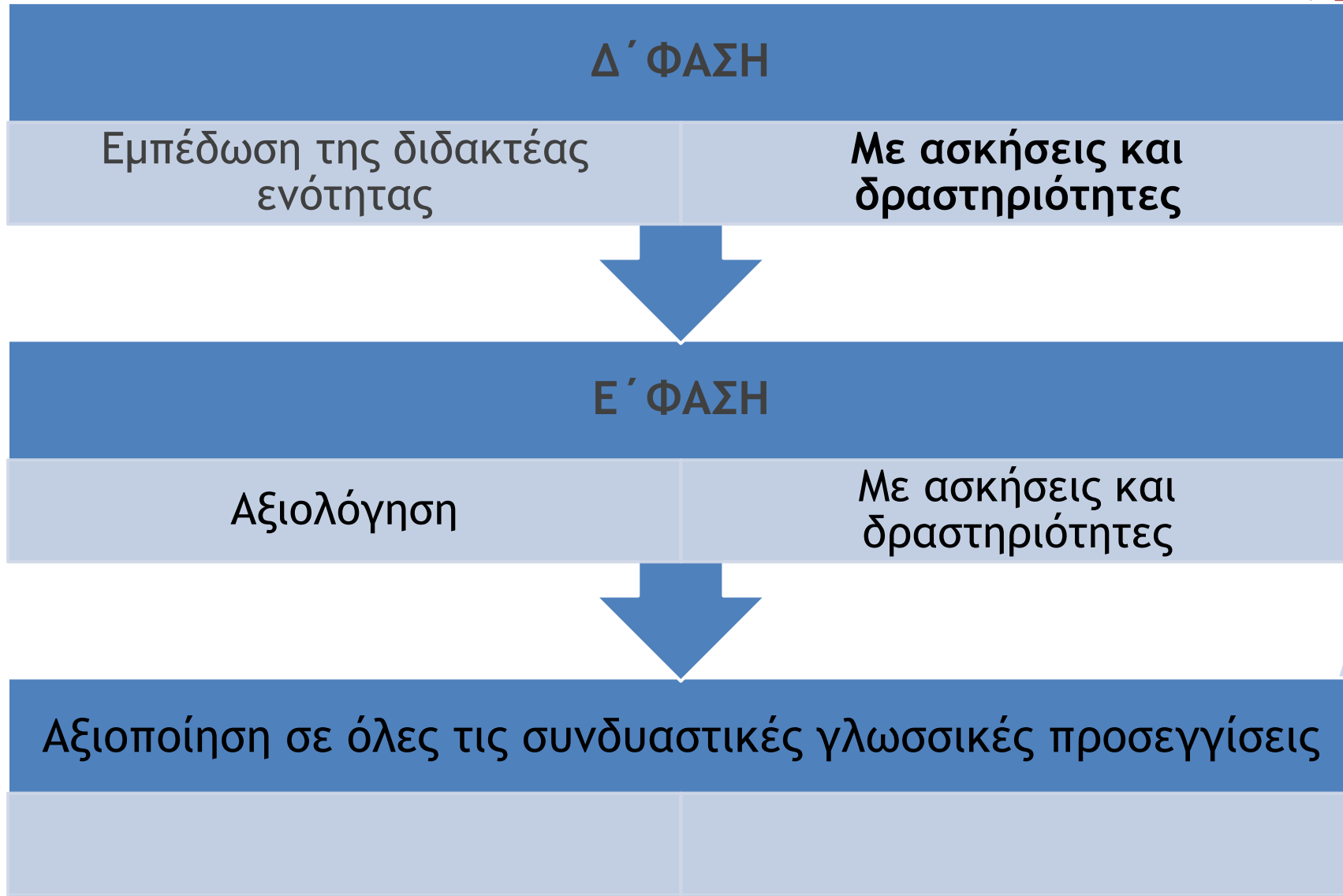

Γ΄ ΦΑΣΗ

Επεξεργασία της διδακτέας ενότητας

Ατομικές και ομαδοσυνεργατικές
δραστηριότητες και αξιοποίηση στρατηγικών

Φάσεις της διδασκαλίας

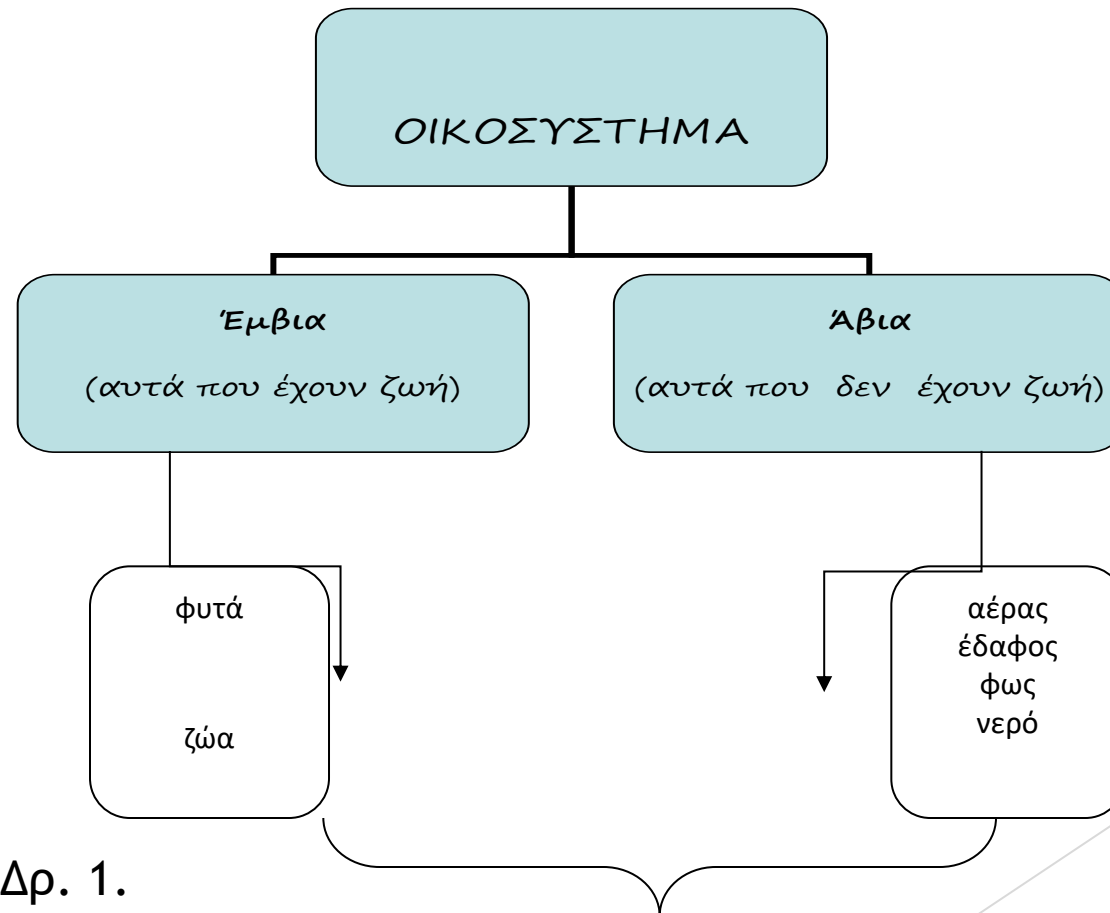

Ένα παράδειγμα CLIL από την Α/ Θμια: Μελέτη Περιβάλλοντος

ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Ένα παράδειγμα από την Α/ Θμία: Μελέτη Περιβάλλοντος

Συνοψίζοντας: Οι ανάγκες των μαθητών/τριών που μαθαίνουν μια Γ2

- ▶ Δεξιότητες άμεσης διαπροσωπικής / κοινωνικής επικοινωνίας
- Δεξιότητες ανταπόκρισης στις απαιτήσεις του ΑΠΣ στο ελληνικό σχολείο μέσω:
 - ✓ Ανάπτυξη και των τεσσάρων βασικών γλωσσικών δεξιοτήτων με τελικό στόχο την ανάπτυξη της “*γλώσσας ως εργαλείου μάθησης*” (learning to learn)
- Δυνατότητα χρήσης της μητρικής τους γλώσσας στη μάθηση
- Αποδοχή και αξιοποίηση του πολιτισμικού κεφαλαίου που φέρνουν μαζί τους
- Συμμετοχή στη ζωή του σχολείου

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- ▶ Baker, C., (2001). *Εισαγωγή στη Διγλωσσία και τη Δίγλωσση Εκπαίδευση*. Εισαγωγή, επιμέλεια, Μ. Δαμανάκης. Μτφρ. Α. Αλεξανδροπούλου, Αθήνα, Gutenberg.
- ▶ Cummins, J.(2001²). *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση: Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*. Αθήνα, Gutenberg.
- ▶ http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/education/proposals/02.html (για στρατηγικές μάθησης και διδασκαλίας)
- ▶ Ζάγκα Ε. (Μάιος, 2007). «Στρατηγικές εκμάθησης του λεξιλογίου κατά τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας» Πρακτικά του Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα: «Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας», που διοργανώθηκε από τη Σχολή Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
<http://conf2007.edu.uoi.gr>
- ▶ Ζάγκα, Ε. (2014). *‘Η διδασκαλία της γλώσσας με βάση το περιεχόμενο: Από τη θεωρία στην πράξη’*, Θεσσαλονίκη, Βάνιας
- ▶ Σαπιρίδου, Α., «Το πολιτισμικό στοιχείο στο μάθημα της ξένης γλώσσας»
http://www.komvos.edu.gr/glwssa/odigos/thema_e10/e_9_thema.htm
- ▶ Τσοκαλίδου, Ρ. (2000) *Χαρτογραφώντας την Ελληνόφωνη Πραγματικότητα: Λίβανος & Συρία*. Ηλεκτρονική έκδοση, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- ▶ Gkaintartzi, A., Kiliari A. & R. Tsokalidou (2016) Heritage language maintenance and education in the Greek sociolinguistic context: Albanian immigrant parents' views. *Cogent Education*, 3: 1155259,
<http://dx.doi.org/10.1080/2331186X.2016.1155259>

Ευχαριστώ!

Danke

Thank you

хвала

Merci

grazie

شكرا

благодаря

gracias

ju faleminderit

谢谢

спасибо

bedankt

obrigado

დიდი მადლობა

teşekkürler

mulțumiri

dziękuję

köszönöm

Спасиби

ありがとう